

GOIGS

de

Santa Maria

de

Benifassà

que es venerava
en el
Monestir
de
Benifassà

Bisbat de Tortosa

Tenint-vos per guia
ningú es perderà,
OH SANTA MARIA
DE BENIFASSÀ.

Als ports de Morella,
mig del bosc ombriu,
vostra imatge bella
d'amor hi somriu.
El nom que tenia
mai s'oblidarà... etc.

Perqué del paratge
fóssiu flor d'amor,
en vostre homenatge
el Conqueridor
un temple hi bastia
i en ell vostre altar... etc.

Aragó, València,
Catalunya, aquí
formen convergència
prop del monestir.
Quina dinastia
pel vostre demà... etc.

Sou far d'esperança
d'aquest termenal,
reben la lloança
del chor monacal
que de nit i dia
us la ve a cantar... etc.

Us vénen a veure
prelats i cabdills,
i amb ells volen seure
tots els vostres fills,
puix l'amor que els guia
junts els fa resar... etc.

Mentre sou Rectora
d'aquest bell contorn,
oh, com creix, Senyora,
l'un i l'altre jorn,
poble i pagesia
en son benestar... etc.

Els fulls de la història
són sols un record
d'aquest nom de glòria
que encara és el nord
de la rodalia,
que en Vós s'engendrà... etc.

Si és un munt de runa
vostre antic palau,
en el sol i lluna
i estels del cel blau
vostra fesomia
podem admirar... etc.

En nostra agonia
doneu-nos la mà,
OH, SANTA MARIA
DE BENIFASSÀ.

Lletra i música de Mn. Adjutori Vilalta, Pvre.
Rector de Santa Eugènia del Congost.

Ora pro nobis
Sancta Dei Genitrix

Entrada

Respost

Te-nint-vos per-guia - a - nin-gú es per-de-rà - oh, San-ta Ma-ria - a - de Be-ni-fa-ssà.

Als ports de Mo-re-lla, mig del bosc om-briu, vos-tre imatge be-lla - d'a-mor hi som-riu - el nom que te-ni-a - mai s'o-blí-da-rà -

Al re-posit

Ut digni efficiamur
promissionibus Christi.

OREMUS. Concede nos famulus tuos, quæsumus Domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitati gaudere, et gloriose beatæ Mariae semper Virginis intercessione, a præsentis liberari tristitia et æterna perfrui lætitia. Per Dominum...

SANTA MARIA DE BENIFASSÀ

Aquest important Monestir cirterciense -avui en runes-, situat a la part septentrional de l'antic regne de València, l'indant amb Catalunya i Aragó, prengué el nom del proper castell de Beni Hassan, nom que es transformà en Benifassà. Reconquerit el castell vers l'any 1195, junt amb el seu terme fou el primer nucli cristià en el Regne de València.

Pertanyent Benifassà a Morella -encara sota domini àrab- Alfons II l'agregà a Tortosa, donant terme i castell a la seva Catedral. Pere II, en 1208, sense revocar la donació paterna, entregà aquest territori a Guillem de Cervera, el qual, al prendre l'any 1229 l'hàbit del Císter a Poblet, fa donació a aquest Monestir del terme de Benifassà, confirmant després tal donació el rei Jaume I. En 1232 es concorden el Monestir de Poblet i la Catedral de Tortosa sobre la possessió de Benifassà, atribuint-se al primer la seva propietat. Ratifiquen aquesta concòrdia Jaume I i Gregori IX.

Durant l'estada que el rei Conqueridor fa a Tortosa l'any 1233, veiem con el 22 de Novbre. d'aquest any, confirma a l'abat de Poblet, a Guillem de Cervera i a tot el Convent, les anteriors donacions del castell i terme de Benifassà, manant que hi sigui construït un Monestir sota l'advocació de Santa Maria, i prenent-se del Monestir de Poblet la comunitat que havia d'habitar-lo. Al cap de nou dies justos del lliurament d'aquest document, arribava al castell de Benifassà -primera residència monàstica- una comunitat d'onze monjos amb l'abat que havia de regir-los.

Els primers esforços d'aquesta comunitat foren la construcció d'un Monestir a poca distància del castell. El propi rei Jaume, que fou un constant benefactor del mateix, en costejà les primeres obres, quedant tot ell enllestit en 1250. Alguns anys després, en 1264 es posà la primera pedra de l'església, i s'hi celebrà la primera missa el Diumenge de Rams de l'any 1276. A mitjans del segle XV fou ampliada notablement. Constava de planta de creu llatina, amb una sola nau, creuer i absis. El cor era al mig de la nau, i al voltant d'aquesta hi havien diverses capelles.

L'interior de l'absis constituïa una graciosa i delicada obra de l'arquitectura gòtica. En les seves tres cares del front, hi havien altres tants finestrals que deixarien escolar abundantment la llum a l'interior del temple.

Complint els desigs del rei Jaume, i tal com prescriu el Ritual del Císter, el retaule de l'altar major estava dedicat a Santa Maria. En el centre del retaule hi havia una fornícula amb la imatge de la Verge, patrona de la Comunitat. Al voltant d'aquella i omplint els diferents quadres, hi figuraven escenes de la vida de Jesucrist i de Sant Bernat i els Sants de l'Ordre. Durant el segle XVII aquest retaule fou substituït per un d'estil reinaxentista, obrat pel convers del Monestir Fr. Lluc Manyà, qui més tard construiria el cadirat del cor de Santes Creus.

El claustre i sala capitular -construïts en ple segle XIV- eren dues magnífiques obres gòtiques; la darrera, del temps de l'abat Copons.

A darreries del segle XVII s'afegí, encara, a l'església, un campanar de planta quadrada.

Ja des dels seus començaments el Monestir complí la seva empresa civilitzadora, puix que intervingué activament en la vida i repoblació de pobles i muntanyes, organització de nous creuers, concessió de franquícies, construcció de ponts i camins, etc., a l'ensem que homes d'estudi feren del cenobi un important centre de cultura. Consta efectivament que la primera traducció a la llengua valenciana dels Furs de València, fou feta en aquell monestir.

Santa Maria de Benifassà conegué la munificència de pontífexs, reis i alts personatges, que a més de fer-hi estada, llargament li atorgaren privilegis, mercès i donatius.

A les primeries de la XIX^a centúria sofrí les maltempsades que devastaren les institucions religioses del nostre país. L'any 1810, durant la guerra de l'Independència, la comunitat tingué d'abandonar el monestir, no retornant-hi fins a 1814. En la guerra dels set anys fou incendiat. I durant les guerres carlines, foragitats els monjos, serviren les dependències del monestir, àdhuc la bella església gòtica, per a casernes, presons i hospitals de les tropes del pretendent, desenrotllant-se tristos episodis en aquelles estances que fins aleshores només havien sigut testimonis de sinceres lloances a Déu.

El Monestir quedà tan malferit després d'aquestes ferotges guerres, que ja no pogueren reintegrar-s'hi els monjos. Més tard passà a mans particulars que el convertiren en masoveries i corrals, anant-s'en poc a poc accentuant la ruïna fins a esdevenir definitiva. Tal ha estat el destí d'aquest Monestir filial de Poblet i fundat pel rei Jaume, que havia portat a aquelles terres, junt amb el senyal de la Creu, la pau i la prosperitat.

Joan Font i Rius